

पाठ - 1

सुभाषितानि

अभ्यासः

Q1. पाठे दत्तानां पद्यानां (श्लोकानां) सस्वरवाचनं कुरुत

Answer. स्वयं करें

Q2. श्लोकांशेषु रिक्तस्थानानि पूरयत- (क) समुद्रमासाद्य _____। (ख) _____
— वचः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति। (ग) तद्भागधेयं _____ पशूनाम्। (घ) विद्याफलं _____
_____ कृपणस्य सौख्यम्। (ङ) स्त्रियां _____ सर्वं तद् _____ कुलम्।

Answer. (क) समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः।

(ख) श्रुत्वा वचः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति।

(ग) तद्भागधेयं परमं पशूनाम्।

(घ) विद्याफलं व्यसनितं कृपणस्य सौख्यम्।

(ङ) स्त्रियां रोचमानायां सर्वं तद् रोचते कुलम्।

Q3. प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत-

(क) व्यसनितः किं नश्यति?

(ख) कस्यां रोचमानायां सर्वं कुलं रोचते?

(ग) कस्य यशः नश्यति?

(घ) मधुमक्षिका किं जनयति?

(ङ) अर्थिनः केभ्यः विमुखा न यान्ति?

Answer. (क) विद्याफलम्।

(ख) स्त्रियाम्।

(ग) लुब्धस्य।

(घ) माधुर्यं।

(ङ) मधुमक्षिका।

Q4. अधोलिखित-तद्भव-शब्दानां कृते पाठात् चित्वा संस्कृतपदानि लिखत- यथा-कंजूस कृपणः
कड़वा _____ पूँछ _____ लोभी _____ मधुमक्खी _____
_____ तिनका _____

Answer.

यथा-कंजूस	कृपणः
कड़वा	कटुकम्
पूँछ	पुच्छ
लोभी	लुब्ध
मधुमक्खी	मधुमक्षिका
तिनका	तृणम्

Q5. अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपदं क्रियापदं च चित्वा लिखत-

वाक्यानि	कर्त्ता	क्रिया
यथा- सन्तः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति।	सन्तः	सृजन्ति
(क) निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः।
(ख) गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति।
(ग) मधुमक्षिका माधुर्यं जनयेत्।
(घ) पिशुनस्य मैत्री यशः नाशयति।
(ङ) नद्यः समुद्रमासाद्य अपेयाः भवन्ति।

Answer.

कर्त्ता	क्रिया
(क) दोषाः	भवन्ति
(ख) गुणाः	भवन्ति
(ग) मधुमक्षिका	जनयेत्
(घ) मैत्री	नाशयति
(ङ) नद्यः	भवन्ति

Q6. रेखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

(क) गुणाः गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति।

(ख) नद्यः सुस्वादुतोयाः भवन्ति।

(ग) लुब्धस्य यशः नश्यति।

(घ) मधुमक्षिका माधुर्यमेव जनयति।

(ङ) महतां प्रकृतिः सुस्थिरा भवति।

Q7. उदाहरणानुसारं पदानि पृथक् कुरुत-

यथा-समुद्रमासाद्य	-	समुद्रम्	+	आसाद्य
माधुर्यमेव	-	_____	+	_____
अल्पमेव	-	_____	+	_____
सर्वमेव	-	_____	+	_____
समानमपि	-	_____	+	_____
महात्मनामुक्तिः	-	_____	+	_____

Answer.

यथा-समुद्रमासाद्य	-	समुद्रम्	+	आसाद्य
माधुर्यमेव	-	माधुर्यम्	+	एव
अल्पमेव	-	अल्पम्	+	एव
सर्वमेव	-	सर्वम्	+	एव
समानमपि	-	समानम्	+	अपि
महात्मनामुक्तिः	-	महात्मनाम्	+	उक्ति